

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/128/2023
Identifikačné číslo spisu:	7211206671
Dátum vydania rozhodnutia:	30.10.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:7211206671.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne W. X. J., narodenej XX. V. XXXX, T., M. X, zastúpenej advokátkou JUDr. Katarínou Andráš Leškovou, Prešov, Plzeňská 2, proti žalovanému C. J., narodenému XX. S. XXXX, T., P. X, o určenie neplatnosti zmluvy o pôžičke a zmluvy o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Košice II, v súčasnosti Mestskom súde Košice pod sp. zn. K2-39C/28/2011, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 14. marca 2019 sp. zn. 2Co/156/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalovaný má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice II (ďalej aj „okresný súd“, „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 7. decembra 2017 č. k. 39C/28/2011-263 zamietol žalobu pôvodného žalobcu W. J., ktorou sa domáhal určenia, že zmluva o pôžičke uzavretá dňa 17. 1. 2011 medzi žalovaným ako veriteľom a žalobcom ako dlžníkom je neplatná a tiež určenia, že zmluva o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam uzavretá dňa 17. 1. 2011 medzi žalovaným ako záložným veriteľom a žalobcom ako záložcom na zabezpečenie pohľadávky vyplývajúcej z vyššie uvedenej zmluvy o pôžičke, je neplatná. Súd prvej inštancie uviedol, že vo veci samej už rozhodol rozsudkom z 23. októbra 2014 tak, že žalobe vyhovel, no v dôsledku odvolania žalovaného odvolací súd uznesením z 29. júna 2016 sp. zn. 2Co/68/2015 zrušil rozsudok a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Uložil mu opätovne posúdiť odôvodnenosť nároku žalobcu, vyhodnotiť vykonané dôkazy zákonným spôsobom, prípadne vykonať ďalšie dôkazy, ak ich strany sporu navrhnú vo veci rozhodnúť a svoje rozhodnutie presvedčivo odôvodniť.

1.1. Po vrátení veci súd prvej inštancie doplnil dokazovanie a odôvodnil aj tú skutočnosť, že nevykonával žalobcom navrhovaný dôkaz, a to výsluch svedka V. z dôvodu nepreukázania súvislostí a skutočností, ktoré by mali preukázať spojenie s touto kauzou, a to ohľadne podpisu a odovzdania peňazí v roku 2011. Na nariadenom pojednávaní súd prvej inštancie oboznámil všetky dôkazy, ktoré boli vykonané, a to zmluvu o pôžičke, vrátane zmluvy o zriadení záložného práva, na základe ktorej žalovaný zapožičal žalobcovi sumu 40.000 eur s tým, že tieto peniaze mu mal vrátiť 18. 2. 2011. Na základe zmlúv mu bol

povolený vklad záložného práva k nehnuteľnosti zapísanej na LV č. XXXX, katastrálne územie P., obec T.W. - X., okres T. W.. Oboznámil sa tiež so znaleckým posudkom o invalidite žalobcu z 31. 8. 2010, s trestným oznámením za podvod, znaleckým posudkom podaným na žalobcu a jeho prípadný alkoholizmus s tým, že podľa záveru znalca v čase podpisovania zmlúv netrpel žalobca psychickou poruchou, ktorá by závažným spôsobom negatívne ovplyvňovala rozpoznávaciu a rozhodovaciu schopnosť pri uzatváraní tohto právneho úkonu. Boli vypočutí aj viacerí svedkovia X. J., W. J., X. J., T. Č.Á., I. D. a C. D..

1.2. Súd prvej inštancie uzavrel, že žalobca v prejednávanej veci mal bremeno tvrdenia tak, ako to vymedzil v žalobe, t. j. že zmluvu podpísal v opitosti a neprevzal napriek vyhláseniu v zmluve sumu 40.000 eur. Takéto tvrdenia mal povinnosť preukázať a potvrdiť relevantnými dôkazmi. Dôkazné bremeno však žalobca podľa názoru súdu prvej inštancie neunesol. Navyše, súd v odôvodnení uviedol, že petit žalobného návrhu nebol správny, pretože dátum pôžičky je uvedený dňom 17. 1. 2010, namiesto 17. 1. 2011. Zmluva o zriadení záložného práva okrem uvedenia zmluvných strán a dátumu jej uzatvorenia (nesprávneho) nie je inak špecifikovaná, iba údajom, že zabezpečenie pohľadávky zo zmluvy o pôžičke uzavretej medzi žalobcom a žalovaným dňa 17. 1. 2010, kedy medzi žalobcom a žalovaným nebola uzavretá žiadna zmluva. Už v dôsledku chyby petitu žalobného návrhu, ktorá od podania žaloby od podania žaloby v priebehu celých rokov až do opätovného rozhodnutia súdu odstránená žalobcom nebola, aj preto žalobný návrh bol zamietnutý.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom zo 14. marca 2019 sp. zn. 2Co/156/2018 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a priznal žalovanému nárok na náhradu trov.

2.1. Odvolací súd dospel k záveru, že rozhodnutiu súdu prvej inštancie vo veci samej nemožno vytknúť, že by vzal do úvahy skutočnosti, ktoré z vykonaných dôkazov alebo z prednesov účastníkov nevyplynuli alebo nevyšli za konania najavo a tiež nebolo zistené, že by na zistený skutkový stav súd prvej inštancie aplikoval nesprávne zákonné ustanovenie alebo, že by použité zákonné ustanovenie nesprávne vyložil. Súd vykonal dokazovanie v dostatočnom rozsahu, vykonané dôkazy hodnotil v súlade so zákonom a z týchto dôkazov dospel k správnym skutkovým zisteniam, na ktorých založil aj svoje rozhodnutie a zo zisteného stavu vyvodil aj správny právny záver. Odvolací súd nezistil taký postup súdu, ktorý by mal za následok porušenie práva žalobcu na spravodlivý proces, napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie je precízne odôvodnený a spĺňa kritériá riadneho odôvodnenia podľa § 220 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

2.2. Odvolací súd na zdôraznenie správnosti rozsudku uviedol, že z vykonaného dokazovania jednoznačne vyplynulo, že v čase podpisu predmetnej zmluvy o pôžičke žalobca nebol pod vplyvom alkoholu. Bolo tiež preukázané, že mal dostatok času vopred mu poskytnuté vyhotovenia zmlúv prečítať a pokiaľ by obsahovali pre neho nepravdivé alebo neprijateľné ustanovenia, nemusel ich podpísať. Zmluva o pôžičke však bola žalobcom riadne popísaná, podpis úradne overený a to vrátane ustanovenia zmluvy o prevzatí peňažnej sumy, ktorá tvorila predmet pôžičky. Podľa názoru odvolacieho súdu, logicky, pokiaľ by žalobcovi nebola skutočne poskytnutá pôžička reálne, nebol by zmluvu podpísal, napokon, ani pri úradnom overení podpisu zmluvné dojednania nenamietal. Zmluva o pôžičke bola dojednaná písomne, obsahuje ustanovenie o tom, že peniaze tvoriace predmet pôžičky boli žalobcovi ako dlžníkovi odovzdané žalovaným ako veriteľom, podpisom zmluvy túto skutočnosť žalobca potvrdil a tým žalovaný dostatočne preukázal, že skutočne došlo k odovzdaniu peňazí. Bolo preto na žalobcovi, aby preukázal, že jeho prehlásenie v zmluve o prevzatí predmetu pôžičky nezodpovedá skutočnosti, relevantné dôkazy však v spore nepredložil. Jeho tvrdenia, že si matne pamätá okolnosti uzavretia zmluvy, ale dobre si pamätá, že mu neboli odovzdané peniaze, nepresvedčili ani odvolací súd, pretože v kontexte celého dokazovania vyzneli nepresvedčivo. Nemožno opomenúť, že žalobca dal podnet aj na trestné stíhanie žalovaného, ktoré však bolo zastavené, nebolo teda preukázané podvodné konanie žalovaného, ktoré by vzhľadom na vysokú sumu nieslo znaky prečinu alebo zločinu a ako vyplýva z pripojeného vyšetrovacieho spisu OR PZ v Košiciach ČVS:ORP596/5-OEK-KE-2012.

3. Proti rozsudku krajského súdu podal dovolanie žalobca. Prípustnosť dovolania zdôvodnil s poukazom na § 420 písm. b) CSP, tvrdiac, že ten kto v konaní vystupoval ako strana nemal procesnú subjektivitu, nakoľko žalobca lustráciou na katastrálnom odbore Okresného úradu Košice až po rozhodnutí odvolacieho súdu zistil, že počas prvoinstančného i odvolacieho konania prišlo opakovane k zmene

vlastníka údajnej pohľadávky. Žalovaný zmluvou o postúpení pohľadávky z 28. 5. 2018 postúpil pohľadávku zo spornej zmluvy o pôžičke a s ňou súvisiace nároky, pričom postúpenie pohľadávky neoznámil dlžníkovi, t. j. žalobcovi, a ani konajúcemu súdu. Žalovaný krátko pred rozhodnutím odvolacieho súdu 24. 1. 2019 uzavrel dohodu o skončení a platnosti zmluvy o postúpení pohľadávky. Prvoinštančný i odvolací súd tak takmer rok konali s niekým, kto nemal pasívnu vecnú legitímáciu a ktorý ani nemal byť žalovanou stranou v konaní. Z opatrnosti navrhol, aby do konania na strane žalovaného pristúpil C. O., narodený X. X. XXXX, T., T. XX.

Prípustnosť svojho dovolania žalobca odôvodňoval i s poukazom na § 421 ods. 1 písm. a) CSP, majúci za to, že sa odvolací súd odklonil od rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/13/2009, 5Cdo/238/2010 a 3Cdo/325/2009 pri vyhodnotení tvrdenia, že žalobca neprevzal peniaze od viacerých rozhodnutí dovolacieho súdu, mal za to, že pri posudzovaní dôkazného bremena tej ktorej strany treba rešpektovať tzv. negatívnu dôkaznú teóriu, teda pravidlo, že neexistencia niečoho, majúca trvajúci charakter sa zásadne nepreukazuje, preto od žalobcu nebolo možné vyžadovať, aby v spore preukazoval, že mu žalovaný pôžičku neposkytol. Záverom poukázal na nezákonnosť pri vyznačení právoplatnosti zo strany súdu na prvoinštančnom rozsudku.

4. Žalovaný sa k dovolaniu nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu a dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť.

5.1. Vzhľadom k skutočnosti, že pôvodný žalobca W. J., narodený XX. X. XXXX, zomrel X. XX. XXXX, t. j. v priebehu dovolacieho konania, Mestský súd Košice uznesením z 13. júna 2023 č. k. K2-39C/28/2011-437, rozhodol o pokračovaní konania s dedičkou zomrelého žalobcu W.. X. J., narodenou XX. X. XXXX, T., M. X ako žalobkyňou.

6. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

6.1. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím predstavujúcim res iudicata), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad. Dovolací súd nie je ďalším „odvolacím“ súdom.

7. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7.1. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (§ 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). Dovolací súd v dôsledku viazanosti dovolacími dôvodmi neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatnenými dovolacími dôvodmi.

8. Žalobkyňa označila dôvod prípustnosti s poukazom na § 420 písm. b) CSP.

8.1. Dovolací súd k uplatnenému dovolaciemu dôvodu v zmysle § 420 písm. b) CSP uvádza, že tento dôvod sa týka procesných podmienok, a to procesnej subjektivity sporových strán. Procesná subjektivita znamená spôsobilosť mať procesné práva a povinnosti, ktoré zákon priznáva. Uvedený dovolací dôvod je daný vtedy, ak sa konanie viedlo s osobou, ktorá nemala spôsobilosť na práva a povinnosti. Spôsobilosť byť stranou sporu (procesnú subjektivitu) má ten, kto má spôsobilosť mať práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva (§ 61 CSP). V civilnom sporovom konaní majú spôsobilosť byť stranou sporu tí, ktorí majú všeobecnú spôsobilosť mať práva a povinnosti podľa hmotného práva.

8.2. Žalobkyňa v dovolaní sama uviedla, že podľa jej zistení nemal žalovaný v časti konania pasívnu vecnú legitímáciu a nemal byť stranou v konaní. Dovolací súd k tomu uzatvára, že sama dovolateľka si mylí procesnú subjektivitu s pasívnou vecnou legitímáciou, ktorej nedostatok však môže viesť k zamietnutiu žaloby, a je vždy len na žalobcovi, koho označí ako žalovaného i s procesnými následkami a to v priebehu celého konania. Žalovaný svoju všeobecnú spôsobilosť mať práva a povinnosti podľa hmotného práva nestratil počas celého konania.

8.3. Ak dovolateľka z „opatrnosti“ navrhla, aby do konania na strane žalovaného pristúpil ďalší subjekt, dovolací súd dáva do pozornosti § 438 ods. 2 CSP, ktorý vylučuje aplikáciu ustanovení o pristúpení a zmene subjektov v dovolacom konaní.

9. Vzhľadom na uvedené, dovolací súd dospel k záveru, že dovolateľka nedôvodne namietala prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. b) CSP.

10. Pokiaľ dovolateľka uviedla ako dôvod prípustnosti § 421 ods. 1 písm. a) CSP, dovolací súd konštantne judikuje, že pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu“.

11. Pri skúmaní, či je dovolanie prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, sa dovolací súd zameriava na zistenie a posúdenie vzťahu medzi dovolateľom označeným existujúcim rozhodnutím dovolacieho súdu, ktoré tvorí súčasť jeho ustálenej rozhodovacej praxe, a novým prípadom. Vychádzajúc z kontextu skoršieho rozhodnutia (judikátu) a jeho skutkového vymedzenia pri tom za pomoci abstrakcie interpretuje v judikáte vyjadrené právne pravidlo (ratio). Táto činnosť dovolacieho súdu je zameraná na prijatie záveru, či nový prípad je s ohľadom na jeho skutkový rámec v relevantných otázkach podobný alebo odlišný od skoršieho prípadu.

12. I keď dovolateľka nevymedzila právnu otázku, od ktorej riešenia sa odklonil odvolací súd o rozhodnutí dovolacieho súdu v súlade s § 432 CSP, dovolací súd považoval za potrebné uviesť nasledovné.

12.1. Dovolací súd v prvom rade uvádza, že rozhodnutia dovolacieho súdu, od ktorých namietala dovolateľka odklon, boli dovolacím súdom prijaté za účinnosti predošlej úpravy procesných noriem (Občianskeho súdneho poriadku, účinného do 30. 6. 2016), od ktorých v mnohom Civilný sporový poriadok upustil, ako je uvedené už v Základných princípoch a to článku 6 (princíp rovnosti sporových strán), ale najmä článku 7 (dispozičný princíp) a článku 8 (procesné povinnosti a bremená). Civilný sporový poriadok vedený dispozičným princípom jasne uvádza, že súdne konanie sa začína na návrh strany sporu, pričom strany sporu sú povinné označiť skutkové tvrdenia dôležité pre rozhodnutie vo veci a podprieť svoje tvrdenia dôkazmi a to v súlade s princípom hospodárnosti a podľa pokynov súdu.

12.2. Ako uviedli sudy nižších stupňov, pôvodný žalobca nepresvedčil súd o svojom tvrdení, t.j. neunesol bremeno tvrdenia a tiež dôkazné bremeno. Dovolací súd k tomu dodáva, že i keď v spore stíha dôkazné bremeno obe strany sporu, hoci nie v rovnakom rozsahu, rozsah dôkazného bremena žalovaného sa odvíja od miery aktivity žalobcu, ak je samotný žalobca v spore pasívny, unesie žalovaný jemu prislúchajúce dôkazné bremeno ľahšie, keďže mu v zásade stačí vierohodne spochybňovať nedôsledné skutkové tvrdenia žalobcu.

13. Ak dovolateľka poukazovala na chybu súdu prvej inštancie pri vyznačovaní právoplatnosti rozsudku, dovolací súd dodáva, že tieto skutočnosti nepatria do rozhodovacej právomoci najvyššieho súdu.

14. Z uvedených dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že argumentácia dovolateľky, týkajúca sa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, je nedôvodná a nie je v podanom dovolaní vymedzená spôsobom zodpovedajúcim § 431 až § 435 CSP.

15. Pokiaľ by dovolací súd za tohto stavu nebral do úvahy absenciu náležitostí prípustnosti dovolania a napriek tomu by pristúpil aj k posúdeniu dôvodnosti dovolania, uskutočnil by procesne neprípustný dovolací prieskum, priečiaci sa nielen všeobecnej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v CSP, ale aj konkrétnemu cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 CSP. Postup dovolacieho súdu by v takom prípade dokonca porušil základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane (II. ÚS 172/03).

16. Na základe uvedeného najvyšší súd dovolanie žalobkyne ako procesne neprípustné odmietol podľa § 447 písm. c) CSP, keď smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému dovolanie nie je prípustné (§ 420 písm. b) CSP) a súčasne, keďže žalobkyňa v dovolaní dovolacie dôvody nevymedzila tak, ako to predpokladá ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a) CSP, dovolací súd odmietol podané dovolanie aj podľa § 447 písm. f) CSP.

17. Výrok o nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

18. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.